

dignus i *āgnus*, però és aquest el que restà en romànic; etc.

Ens ajuda a superar aquest dubte, i alhora contribueix a assentar lexicològicament la certitud de l'etimologia FRIXURA, un altre mot parent, que Thomas i els altres escèptics no conceixien. També ha existit FRIXORIA per designar l'atuell on es fregeixen les freixures, i aquest mot s'ha perpetuat en romànic, i amb la mateixa *ī* que en FRIXURA. FRIXŌRIA apareix com a nom de la paella en diversos autors llatins tardans (Oribasi, Venanci Fortunat, junt amb *frixorium* id., tan antic que ja es troba en la *Itala*), abreviació de l'expressió *patella frixoria* que tenim en altres fonts (glosses antigues greco-llatines com a traducció de *τηγάβη*, CGL III, 255.15), i això va quedar amplem-
10 ent en dialectes de quasi tot Itàlia, sobretot el NE., Centre i Sud.

Allà es presenta justament amb vocalisme *e* < *ī* i ja apareix en una font tan arcaica com el *Codex Cavensis* (Campània c. al S. x) en la forma *frexoria*, fins avui és *fersora* en venecià, està documentat com *fressora*, *farsura*, *-ora*, *fersura*, *furscira* en antigues fonts de Pàdua, Treviso i Belluna (Mussafia, *Beiträge*, 60), i avui en parlars istrians i alpino-venecians, així com en friülà i fins en el dalmàtic de Veglia; però de nou apareix en un altre domini (units pel marchigiano *fressura*, ZRPb. xxviii, 313, 485), en el Sud d'Itàlia, des dels Abruzzi (*fressora*/*ferzora*) fins a Apúlia, i *fresole* a Calàbria, on la forma *frissura* «padella» (Rohlf, *ARom.* IX, 163), del qual l'aparença, igual al nostre FRIXURA 'freixura', deu ser només vana, com sigui que a Calàbria la *e* es tanca normalment en *i* i la *ō* en *u*, i en els parlars del Mezzogiorno -*rī*- *dōna* -*r*- i no pas -*ī*- com a Toscana. Veg. el detall de les formes i bibliografia útilment aplegats en l'article FRIXORIA per Wartburg (cf. encara AGI xx, 129, 134); que d'altra banda recull alguns testimonis, força més escassos i esparsos, del mot, en parlars del Nord i Est de França, entre els quals, però, no tot (si quelcom) pot ser llatinisme o manlleu italià, i dels quals algun (*fressoir* «poêle à frire») ja apareix en el S. xiv i el xv.

El cas és que totes aquestes formes, o quasi totes, exhibeixen *e* pretònica o els seus succedanis possibles, que representen *ī* i no pas *ī*. De tota manera, no seria estrany que juntament amb *FRĪX-* (*frixura*, *frixoria*, etc.) hi hagués hagut alguna extensió de la *ī* de FRĪGERE al seu participi, en alguna forma de llatí vulgar o romànic (tal com *dictu* reemplaçà *dectu*, més o menys aviat en gran part de la Romània a causa de *dicere*); pot ser aquest el cas de la forma savoiana i bressana *frissure* 'freixura', 'freginat de freixura'; i, d'altra banda, el del friülà *frissorie* i cors *frissoia* 'paella'. Tot això és menys important: el que em sembla assegurat en forma bastant definitiva és que l'etimologia FRĪXURA del nostre *freixura* i del fr. *fressure* (*fressure*) resta provada.

Tanmateix valdrà la pena d'examinar les opinions concurrents a què va donar lloc la protesta mal informada d'Antoine Thomas. Grammont i Pierre Fouché, llavors estudiant seu, confrontats amb el cas dels cat.

freixura i *frixia* que Thomas no conceixia, degueren tenir la impressió que això més aviat refermava la negativa d'aquest, i semblava orientar cap a d'altres pistes. Grammont, enfront de les formes de l'Est francès com *froissure*, *freibhure*, *frebure*, que coincidien amb el resultat del fr. *froisser* *FRUSTIARE 'trossejar, trencar', suggerí (RLR XLII, 471) que el nom de la *freixura* podria resultar d'un més antic *froisseüre amb sufix -ATURA, poc informat de l'antiguitat i constància de *freixura* en català antic i modern, i de *fressure*/*froissure* (mai -eüre) en francès, des de princ. S. XIII; ja PMeyer (*Rom.* xxxi, 152), Gamillscheg, etc. mostraren que això era impossible, per aquestes i altres raons.

En canvi Fouché, en el seu article fonètic dedicat a 'les reduccions catalanes de *iei*, *uoi*, a *i*, *ui*' (BDC XIII, 2), impressionat per l'alternativa entre el seu ross. *frixia* i el *freixura* cis-pirenaic, que li semblà igual a les normals alternances catalanes de la mena de *ix/eixida*, *prix/a*/*apressar*, *tix/teixit*, *llig/llegia*, *mills/mellor*, etc., postulà audaçment una base *FRĪSSĪA per al seu *frixia* enfront del fr. *fressure* que seria *FRESSURA; ignorant aлегrement, com solia fer, la major part dels fets filològics catalans, i el conjunt dels fets romànics. Sembla (això almenys és el que, guiat per ell, jo suposava en notes de 1927) que es tractaria d'uns derivats de *fressus* variant del participi *fresus* del ll. *frendere* «grincer des dents», «être furieux, frémir, grogner», que també acaba significant «broyer, concasser» parlant de llegums, més que més faves: mateix camí semàntic que el de Grammont a base de *froisser*. I s'hi podien fer valer alguns parents suports.

M-Lübke va aplegar en un article del REW, 3522, sota l'epígraf FRĪXA 'fregida', el ross. *frixia* 'freixura' amb dues formes piemonteses, *frasa* (suposo *s* sorda en escriptura fonètica), amb el significat 'ventresca de porc' («schweinsgekröse»), i *farsa* 'greix de porc rostit', aquesta a Piverone (en el Canavese, ja a la ratlla del francoprovençal aostà), l'altra a Viverone, uns 40 km. a l'E. i uns 60 al Nordest de Torí (passat Ivrea). Crec que tenia raó, perquè FRĪXA no és estrany, com hem dit, que en alguns punts vagi pendre *ī* analògica de FRĪGERE, però d'altra banda cal esperar que restés també FRĪXA amb vocal breu, d'on les formes piemonteses (per tant rebutgem l'escrúpul que té M-L. en dir que esperaríem *fri-* en el Piemont i no pas la vocal oberta). Però d'altra banda s'hi afegia un oc. ant. *freza* 'freixura' (PDPF) que, en combinació amb això, semblava prestar consistència a la temptativa de Fouché, perquè al seu costat hi ha *freza* «fève écos-sée» i *frezar* «écossier des fèves», igual que en llatí *frendere*/*fresum* (cf. *froise*, *fraise* 'entranyes' que l'EWFS cita com a dialectals franceses, per la influència dels quals vol explicar la *e* de *fressure*, idea recollida per Bloch i Wartburg).

De fet, però, el suport més clar de tota aquesta construcció se'n va per terra, si examinem la realitat documentada, sense refiar-nos del PDPF: no hi ha tal oc. ant. *freza* en el sentit de freixura, car solament es funda en una breu cita que dóna Rayn. (III, 398) de Peire Cardenal «mangem la bona *fresza* e-ls mortai-